

Kevytsavukkeiden markkinoinnista 21.9.2017 tehdyn rikosilmoituksen liitteet

Liite 1. Harhaanjohtavat tiedot oli merkitty jokaiseen **savukerasiaan**. Rasioissa käytettiin kevyt-nimikkeistöä ja niihin oli painettu valheelliset pitoisuusmerkinnät. Kevytsavukkeiden polttajat näkivät tämän informaation useita kertoja päivässä. Savukerasiat olivat **tärkein viestintäväline** kevytsavukkeiden markkinoinnissa.

Tupakkayhtiöt mainostivat kevytsavukkeita myös **sanoma- ja aikakauslehdissä ja kaikissa muissakin yleisissä mainosvälineissä**. Mainonta oli massiivista vuonna 1978 voimaan tulleeseen tupakan mainoskieltoon saakka ja jatkui vähäisempänä vuoteen 2002.

Liite 2. Jako ”haitallisiin” ja ”erittäin haitallisiin” savukkeisiin oli siis laissa 12 vuoden ajan. Termit ”haitallinen” ja ”erittäin haitallinen” olivat **kielteisiä ilmauksia**. Tupakkayhtiöt käyttivät markkinoinnissaan **myönteisiä ilmauksia** ”kevyt” ja vahva”. Yhtiöt käyttivät näitä nimityksiä ennen haittaluokitusta vuosina 1972 – 1981, haittaluokituksen voimassaoloaikana 1981 – 1992 ja luokituksen kumoamisen jälkeen vuosina 1993 - 2002.

Liite 3. Kantajina oikeudenkäynnissä olivat Maija A ja Ninja B ja vastaajina Amer Oy ja British American Tobacco Finland Oy, entinen Suomen Tupakka Oy. Kantajat vaativat vastaajayhtiöiltä vahingonkorvausta savukkeiden aiheuttamista taudeista (nikotiiniriippuvuus, keuhkosyöpä ja keuhkohtauma). Jutussa oli useita eri kanneperusteita: lapsille markkinoiminen, lapsille myyminen, ympäristön tupakansavun vaarallisuuden salaaminen ja kiistäminen, nikotiinimanipulaatio, viranomaisten painostaminen ja varoitusmerkintöjen peittäminen. Kevytsavukemarkkinointi muodosti yhden perusteen. Sitä käsiteltiin hovioikeuden tuomioissa suppeasti, vain viiden kapealla ladotun sivun verran.

Ninja B siirtyi kevytsavukkeisiin vuonna 1977 ja Maija A vuonna 1979. Maija A poltti muutaman vuoden ajan Belmont Extra Mild -savukkeita ja vuodesta 1983 alkaen tupakointinsa lopettamiseen saakka Belmont 2002 savukkeita. Ninja B poltti vuosina 1977 - 1990 Amerin valmistamia Belmont Extra Mild -savukkeita ja vuosina 1990 - 2003 BAT Finlandin Barclay-savukkeita. **Kumpikin siirtyi kevytsavukkeisiin terveyssyistä.**

Liite 4. Sekä siviilioikeudellinen tuotevastuu että rikosvastuu koskevat tuotteen **liikkeelle laskijan suhdetta kuluttajiin**. **Valvontaviranomaiset eivät ole osapuolia tässä suhteessa**. Se, ettei lääkintöhallitus aluksi puuttanut kevytsavukkeiden markkinointiin, ei mitenkään vapauta tupakkateollisuuden edustajia vastuusta. Voidaan ajatella tilannetta, jossa mies pahoinpitelee toista ihmistä kadulla eikä vieressä seissyt poliisi puutu asiaan. Poliisi on saattanut syllistyä virkarikokseen, mutta pahoinpitelijä tuomitaan joka tapauksessa teostaan. Tupakkayhtiöt johtivat **kuluttajia** harhaan vuosina 1972 – 2002 ja niiden edustajille kuuluu rikosvastuu koko siltä ajalta siitä huolimatta, että **lääkintöhallitus** aluksi seurasi tätä menettelyä passiivisesti. –

Tupakkayhtiöiden suhde toisaalta viranomaisiin ja toisaalta kuluttajiin ovat juridisesti eri asioita. Tämä oli perustana muun muassa tuotevastuulain säätämisesssä. Ks. kirjallinen todiste 1.

Hovioikeus on lisäksi sivuuttanut sen, että lääkintöhallitus vaati vuodesta 1986 kevytmarkkinoinnin lopettamista. Suomessa käytiin vuosina 1986 – 2002 viranomaisten ja tupakkayhtiöiden välillä kevytsavukkeista **kiistaa**, joka päättyi vuoden 2002 kieltoon. Hovioikeuden käyttämä perustelu ei voisi ajallisestikaan koskea vuosein 1986 – 2002 menettelyä.

Liite 5. Tupakkalain 7a § on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön ja tuotevalvontakeskuksen yhteistyönä, ja näillä viranomaisilla on ollut vuosikymmenien aikana kertyneet havainnot kevytsavukkeiden markkinoinnista ja kiellon tarpeellisuudesta.

Liite 6. KTA 679/A12, Tupakkatehtaiden Yhdistys ry:n lähetekirje tupakkaneuvottelukunnalle 31.7.1972. Tupakkatehtaiden Yhdistys oli Amer Oy:n, Rettig Oy:n ja Suomen Tupakka – BAT Finland Oy:n yhteiselin, jota yhtiöt käyttivät suhteessaan viranomaisiin ja tiedotusvälineisiin ja myös savukkeiden markkinoinnissa.

TTY toteaa kirjeessään:

”Tupakkateollisuus ei pidä mielekkäänä jaottelua **mietoihin ja muihin savukkeisiin**. Toistaiseksi ei ole esitetty varmaa näyttöä, joka **terveydellisistä syistä** puoltaisi mainittua jaottelua. Lukuisissa tutkimuksissa on huomautettu, että **nikotiinipitoisuudeltaan** ’miettoon’ savukkeeseen siirtynyt tupakoitsija on lisännyt polttamiensa savukkeiden lukumäärää tyydyttääkseen nikotiinintarpeensa. Nikotiinimäärän saavuttamiseksi poltettu **tervan** kokonaispitoisuus **suurenee** siitä huolimatta, että **tervapitoisuus** ’miedoissa’ savukkeissa on pienempi kuin ’muissa’ savukkeissa. Näin ollen asetusjaoston tavoittelema **terveydellinen näkökohta** joutuu kyseenalaiseksi.”

Tämän tupakkateollisuus siis tiesi vuonna 1972. TTY:n mainitsemat tutkimukset oli suoritettu pääasiassa Yhdysvalloissa ja Englannissa.

Samaan aikaan kesällä 1972 Amer Oy laski liikkeelle Form-nimisen kevytsavukkeeseen, jota vauhditti massiivinen mainoskampanja:

”Ihmiset, jotka haluavat vähemmän **tervaa ja nikotiinia**, ovat valinneet Formin.”

A 15, Tupakkatehtaiden Yhdistys ry:n lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle 13.3.1976:

”Teollisuuden mielestä luokitusmäärittely ei ole onnistunut, koska tähän mennessä ei ole missään voitu tieteellisin perustein suorittaa sellaisia pitoisuuskyynyksiä, jotka **terveydelliseltä kannalta** olisivat ratkaisevia.

Lisäksi teollisuus toteaa, että ilman tieteellistä pohjaa määritellyt luokitusrajat saattavat **johtaa kuluttajaa harhaan**. Näin sen vuoksi, että nämä rajat kiinnittävät kaiken hänen huomionsa vakioasti polttavan **analyysikoneen antamiin pitoisuusarvoihin**, vaikka yksilöllisellä tupakointitavalla on todettu olevan suurin merkitys **tupakoitsijan saamiin terva-, nikotiini- ja hiilimonoksidimääriin**.”

Tämä lausunto oli siis vuodelta 1976. Toisaalta kaikki kolme tupakkayhtiötä olivat vuodesta 1972 lähtien kilpailleet kasvavista kevytsavukemarkkinoista. Suomen markkinoilla olivat muun muassa Belmont, Marlboro, Form, Partner, Kent, Pall Mall ja Kent, joista jokaista markkinoitiin keveinä ja vähäiseen terva- ja nikotiinipitoisuuteen vedoten. Form-mainoksissa sanottiin: ”**Katso, mitä vedät sisääsi.**”

Tupakkayhtiöt puhuivat totta sosiaali- ja terveysministeriölle, mutta lähettivät tupakoitsijoille valheellisen sanoman.

KT 38, Kauppias-lehti 1.3.1978, Tupakkatehtaiden Yhdistys ry:n asiamies Raimo Lintuniemi:

”**Hämäävästä tiedosta** esimerkkinä on **kuvitelma**, että mieto savuke on syövän aiheuttajana vaarattomampi kuin väkevä.”

Näin Lintuniemi sanoi Kauppias-lehdessä vuonna 1978, mutta tupakkayhtiöt jatkoivat silti kuluttajien hämäämistä. Tupakoitsijoiden kuvitelmat olivat hyvin tupakkateollisuuden tiedossa, sillä tupakkayhtiöt teettivät tiuhasti kuluttajatutkimuksia, joissa kysyttiin nimenomaan tupakoitsijoiden käsityksiä kevytsavukkeiden terveellisyydestä.

KTA 680/A 23, Tupakkatehtaiden Yhdistys ry:n lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle 20.8.1978

TTY toteaa:

”Tämä näkemys aiheutti tiedemaailmassa ja myös tupakkateollisuuden parissa eriäviä mielipiteitä. Vuonna 1977 Englannissa oltiin valmiina suhtautumaan epäröiden mietojen savukkeiden etuihin verrattuna vahvoihin savukkeisiin. Ihmisten polttamistavat simuloitiin tietokoneella ohjattuun polttokoneistoon ja tällöin havaittiin, että mietojen savukkeiden polttajat useimmissa tapauksissa saivat elimistönsä **enemmän tervaa ja hiilimonoksidia, joskus jopa nikotiiniakin**, kuin vahvojen savukkeiden polttajat. Yleisenä piirteenä voitiin havaita, että ei savukkeen väkevyys, vaan yksilöllinen polttotapa ratkaisi ainesosien saannin määrän.”

Tupakoitsijoille Suomen tupakkatehtaat kauppasivat kevytsavukkeita, joista tupakoitsijat saivat elimistönsä vain vähän tervaa ja nikotiinia. Kevytsavukkeiden markkinaosuus oli noussut 8 %:iin, joten valheelliset tiedot levisivät joka päivä yli 80.000 savukerAsian pinnoilla.

KTA 687/A25, Tupakkatehtaiden Yhdistys ry:n lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle 11.9.1979. Lausunnossa sanotaan:

”Vaikka jotkut tutkimukset saattavatkin osoittaa, että poltettujen savukkeiden määrä ei lisäännä miedompiin savukkeisiin siirryttäessä, on havaittu, että mietoja savukkeita poltetaan eri tavalla kuin voimakkaampia ja että tämän erilaisen polttotavan seurauksena sisään hengitetyt **nikotiini- ja CO-määrät** ovat **suurempia** poltettaessa mietoja savukkeita (Lund – Olin – Westling). Tätä tukevat myös lukuisat **teollisuuden omat tutkimukset.**”

Tupakkatehtaiden Yhdistys ry ilmoitti tuntevansa teollisuuden **omat tutkimukset**. Tämä piti paikkansa. Suomen tupakkateollisuuden edustajat tiesivät jo 1960-luvulla, että käsitys

kevytsavukkeiden vähemmästä haitallisuudesta oli väärä. Tutkimukset oli tehty pääasiassa Philip Morrisin tutkimuskeskuksessa Virginian Richmondissa, BAT:n laboratorioissa Englannin Southamptonissa ja R.J.Reynoldsin tutkimuslaitoksessa Pohjois-Karolinan Winston-Salemmissä. Kollega-lehdessä 4/1969 oli Tupakkatehtaiden Yhdistys ry:n toiminnanjohtaja Erik Erlundin haastattelu:

”Onko tupakkateollisuus selvillä uusimmista lääketieteellisistä tutkimuksista, jotka selvittelevät tupakoinnin vaikutusta terveyteen?”

Ulkomaisten tupakkayhdistysten kanssa solmimiensa yhteistyösopimusten perusteella tehtaas saavat ulkomailta alaa koskevan tutkimustoiminnan tuloksia käytettäväkseen. Aiheeseen liittyvää materiaalia toimitetaan tehtaille jonkin verran myös yhdistyksemme toimesta. Kotimaassa julkaistavat tutkimukset tulevat tietenkin myös tupakkateollisuuden tietoon.”

Suomen tupakkayhtiöillä oli perusteelliset tiedot kevytsavukkeiden ominaisuuksista jo ennen näiden savukkeiden laskemista Suomen markkinoille. Yhtiöillä oli paremmat tiedot kuin tupakkaneuvottelukunnalla, sosiaali- ja terveysministeriöllä ja lääkintöhallituksella.

KT 40, Teollisuus-lehti 7 -8/1980, Tupakkatehtaiden Yhdistys ry:n asiamies Raimo Lintuniemi totesi:

”Juuri kevytsavukkeidenhan ajateltiin olevan jonkinasteinen ratkaisu tupakkaongelmaan. Nyt on kuitenkin käynyt ilmi, että ihmiset polttavat niitä aikaisempaa enemmän ja vieläpä **turvallisin mielin.**”

Tupakkateollisuus oli selvittänyt ihmisten käsitykset kevytsavukkeiden turvallisuudesta ja se hyödynsi näitä käsityksiä markkinoidessaan kevytsavukkeita terveystuotteina.

KT 45, Rettig Oy:n hakemus markkinatuomioistuimelle 21.5.1980:

”Suomen Tupakka – BAT Nordic Oy:n ”Kevytsavuke 1:n tuotetunnus ”1” on **harhaanjohtava**, koska kuluttajat **erehtyvät luulemaan**, että savukelaatu ”1” sisältää vain 1 mg **tervaa** ja/tai 0,1 mg **nikotiinia** ja että savukelaatu ”1” olisi **(jopa) melkein haitaton.**”

Mistä Rettig Oy tiesi, mitä kuluttajat erehtyivät luulemaan? Rettig Oy tiesi sen siitä, että oli antanut Kuluttajatieto ry:n tutkia tupakoitsijoiden mielipiteitä ”Kevytsavuke 1:stä”. Kuluttajien erehdys ei kuitenkaan estänyt Rettigiä markkinoimasta omia kevytsavukkeita melkein haitattomina.

KT 42, Suomen Tupakkalehti 4/1980, BAT Finland Oy:n toimitusjohtaja Erkki Salo kirjoitti:

”Siirryttäessä miedompiin savukkeisiin joko niiden päivittäiskulutus kasvaa tai ero kompensoidaan polttamistapaa muuttamalla. Tupakoitsija vetää **tietämättään** savua syvemmälle henkeen, ottaa useampia henkosia ja polttaa savukkeestaan entistä pidemmän osan tai ääritapauksissa poistaa filterin.”

KTA 681/A 26, Tupakkatehtaiden Yhdistys ry:n lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle
27.11.1980

TTY kirjoitti:

”Lukuisat tutkimukset (kirjallisuusviitteet 1 – 15) osoittavat, että tupakoitsijat siirtyessään miedompiin savukkeisiin **kompensoivat eron** muuttamalla tupakointitapojaan joko lisäämällä poltettujen savukkeiden määrää, vetämällä savua syvemmälle henkeen, ottamalla useampia tai pitempiä henkosia tai polttamalla savukkeista pidemmän osan sekä että ns. mietojen savukkeiden polttajien veressä saattaa olla **enemmän hiilimonoksidia ja nikotiinia.**”

”Kansainväliset huomattavat tieteelliset todisteet osoittavat, että tupakointitottumusten muuttamisella pakottamalla nk. miedompiin tuotteisiin saattaa olla **haitallisia vaikutuksia.** Monet tiedemiehet ovat sitä mieltä, että mikäli nikotiinimäärää vähennetään, tupakoitsija pyrkii korvaamaan sen polttamalla enemmän, nopeammin, kiihkeämmin ja loppuun asti.”

Liite 7. KTA 747/A 383, Helsingin Sanomat 5.10.1975. Lääketieteen lisensiaatti Matti Rimpelä totesi artikkelissaan:

”Lääketieteellinen tieto on muutettu **myyntivaltiksi:** Miksi tupakkamainokset saavat vieläkin harhauttaa?”

”Tässä tilanteessa on tupakkateollisuus lähtenyt myymään uusia, ns. kevyempiä, puhtaampia savukkeita, joissa on ’tehokkaampi suodatin’. Teollisuuden päämäärä on selvä: On saatava tupakoitsijat ja ennen kaikkea lapset uskomaan, että tutkimus on tuottanut **vaarattomia, jopa terveellisiä savukkeita, joita voi huoletta poltella.**

Laatusana puhtaampi muuttuu helposti mielessä puhtaaksi ja vähemmän tervaa tuntuu siltä, kuin tervaa ei olisi lainkaan.”

KTA 683/A 82, Helsingin Sanomat 4.9.1980:

“Ahnas imu muutti tupakkakäsitykset: Kevytsavuke onkin raskas”

”Väkevästä tupakasta kevytsavukkeisiin siirtynyt **kuvittelee** vaihtaneensa ruumisarkunnaulat nupeihin. Ajatellaan, että **viisi kevyttä** vastaa yhtä väkevää. Tosiasiassa kevytsavukkeiden polttaminen voi olla **vaarallisempaa** kuin vahvan tupakan.”

”Lääkintöhallitus ei puhu mielellään kevytsavukkeista. Nimitys on syntynyt tupakkateollisuuden käännöksenä: englannissa ’light’, ruotsissa ’lätt’.”

KTA 744/A 369, Helsingin Sanomat 19.6.1985:

”Myrkkytutkijat koolla Kuopiossa. Kevytsavukkeet eivät ole muita vaarattomampia”

”Väitteet kevytsavukkeiden vaarattomuudesta on osoitettu **harhaanjohtaviksi**. Euroopan toksikologiyhdistyksen kansainvälisessä kokouksessa Kuopiossa julkistettu tutkimus osoittaa, että tupakoitsija imee kevytsavukkeista sisään yhtä paljon vaarallisia aineita kuin tavallisista savukkeista.”

”Siksi myös valtion teknillisen tutkimuslaitoksen mittaamat, **tupakka-askien kylkiin painetut luvut** myrkkypitoisuuksista ovat **harhaanjohtavia**.”

Liite 8. Professori Rimpelän raportti muodosti erittäin tärkeän vaiheen kevytsavukkeita koskevassa taistelussa. Hän toteaa raporttinsa sivuilla 7 – 8 (KT 47):

”Tupakoitsijalle on olennaista tietää, onko **savukepakkausten kanssa** ilmoitetuilla haitta-ainemäärillä ja savukkeiden haitallisuusluokituksella merkitystä hänen terveytensä kannalta. Mikäli näin ei ole, antavat pakkausten merkinnät tupakoitsijalle **virheellisen mielikuvan** ja saattavat ohjata **siirtymistä** oletettujen terveysvaikutusten kannalta vähemmän haitallisiin tuotteisiin tai **aloittamista** näillä sen sijaan, että savukkeiden käytöstä **kokonaan luovuttaisiin**.”

Sivulla 18 Rimpelä kirjoittaa (KT 50):

”**Puhtaasti liikeperiaatteella toimivat tupakkatehtaat** eivät luonnollisestikaan ole olleet kiinnostuneita siitä, vähentävätkö kevytsavukkeet myös tupakoitsijan saamia haitta-ainemääriä.”

Edelleen Rimpelä kirjoitti (KT 51):

”Suositus 2. Savukemerkkien nimistä poistetaan sanat, jotka viittaavat vähän haitta-aineita antavaan tuotteeseen. Uusille kyseisiä laatusanoja käyttäville savukemerkeille ei anneta myyntilupaa.”

Suosittelun ajaminen läpi vei 16 vuotta, jona aikana kevytsavukkeet tappoivat Suomessa 30.000 - 40.000 ihmistä.

Liite 9. Vuonna 1986 kevytsavukkeet olivat jo Suomen tupakkateollisuudelle erittäin tärkeitä. Niiden osuus savukemarkkinoista oli noussut yli 40 %:n ja oli yhä kasvamassa. Tupakkateollisuus ei halunnut missään nimessä luopua tästä myyntivaltistaan. Vuosi 1986 muodosti tärkeän **taitekohdan** kevytsavukkeiden historiassa. Tästä eteenpäin tupakkateollisuus kävi viivytystaistelua kevytmarkkinoinnin puolesta. Lääkintöhallitus ei saanut teollisuutta lopettamaan menettelyään. Tarvittiin EU-direktiivi ja tupakkalain muutos, ennen kuin teollisuus taipui.

Liite 10. KTA 685/A 88, Helsingin Sanomat 13.5.1987: ”Kevytsavukkeiden haitoista **harhaanjohtavaa tietoa**”.

Tämä Helsingin Sanomien artikkeli on professori Arja Rimpelän kirjoittama ja siinä sanotaan yli kymmenen kertaa, että kevytsavukkeiden markkinointi **johtaa kuluttajia harhaan**. Artikkelin alku näin:

”Markkinoille on tullut viime vuosina runsaasti uusia savukemerkkejä, joiden väitetään sisältävän **vain vähän haitta-aineita**. Yleinen, mutta väärä käsitys on ollut, että mitä vähemmän tervaa, hääkää ja nikotiinia savuke sisältää, sitä vähäisemmät ovat sen **terveyshaitat**. Savukepakkauksiin painetut tiedot haitta-aineista ja haitallisuusluokitus ovat harhaanjohtavia ja antavat tupakoitsijalle **väärän mielikuvan** savukkeen terveyshaitoista.”

Tämän jälkeen artikkelissa selostetaan tarkasti tupakkayhtiöiden käyttämää **hämäystekniikkaa**: yhtiöt ovat lisänneet savukepaperin huokoisuutta, panneet savukkeisiin tiettyjä lisäaineita, kehittäneet ilmastoidut suodattimet, sijoittaneet poikittaisen ilmastointirenkaan tai pitkittäiset ilmastointikanavat ja reikärenkaan niin, että polttokone antaa alhaiset pitoisuusarvot jne. Tuotekehittelyllä on **hämätty** sekä polttokonetta että tupakoitsijoita.

KTA 15, Turun Sanomat oli 14.5.1987: ”Kevyttä vaihtoehtoa ei ole”

Haastateltavana ollut professori Arja Rimpelä totesi:

“Savukepakkausten tuotetiedot ovat täyttä puppua.”

”Vaikka tupakointikone antaakin eri savukkeille erilaisia arvoja, ne voivat silti sisältää suunnilleen saman verran haitallisia aineita. Alhaisiin pitoisuuksiin päästään yksinkertaisesti rei'ittämällä filteri.”

Haastateltavana oli myös tohtori Harri Vertio:

”Ylilääkäri Harri Vertio lääkintöhallituksesta myöntää asian ongelmalliseksi. Savukkeiden luokittelu haitallisiin ja erittäin haitallisiin voi johtaa kuluttajia harhaan. Luokittelun **lopettamista** pohditaan parhaillaan.”

Ilta-Sanomissa kerrottiin 21.11.1997 tutkimustuloksista, joiden mukaan kevytsavukkeet ilmeisesti aiheuttavat syvälle keuhkoihin kehittyvää adenokarsinoomaa. Artikkelissa haastateltiin kolmea koululääketieteen edustajaa, jotka pitivät todennäköisenä, että kevytsavukkeet ovat jopa muita savukkeita **vaarallisempia**. Tupakkatehtaiden Yhdistyksen asiamies Raimo Lintuniemi totesi:

”Näitä tutkimuksia tulee ja menee, ei niitä pidä tuijottaa.”

KTA 299, Suomen Tupakkateollisuusliitto ry:n 15.3.2000 antama lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnalle sivu 3:

”Tupakkateollisuusliitto katsoo, että tuoteselostusten tehtävä on antaa kuluttajille hyödyllistä tietoa tuotteiden ominaisuuksista, esimerkiksi saman tuoteperheen erimerkkisten savukkeiden mausta ja tervapitoisuudesta. Tupakkateollisuusliitto esittää tästä syystä, että tuoteperheiden sisällä sallitaan tuotekuvaukset ja että niiden käyttö yhtenäistetään. Näin ollen esimerkiksi sanan ”kevyt” (”light”) käyttö viittaisi

aina tiettyyn tervapitoisuuteen ja ”ultra-” tai ”extra-” tai ”superkevyt” viittaisi toiseen tarkasti määriteltyyn tervapitoisuuteen.”

Vuonna 2000 kevytsavukkeiden osuus Suomen markkinoista oli 49 %, joten kysymys oli tupakkayhtiöille todella tärkeä.

KTA 617, Satakunnan Kansa 15.6.2000. Tupakkateollisuusliiton asiamies Asta Mörsky arvio EU-komission ehdotusta näin (KT-A 617):

”Komissio on lähtenyt liikkeelle **terveysnäkökohdista** eli kevyttupakan kieltäminen vähentäisi tupakointia.”

”Liiton mielestä kevytsavukkeiden kieltäminen tai varoittavien tekstien suurentaminen eivät vähentäisi tupakointia.”

Tällä kertaa pääsi unohtumaan, että kyseessä oli vain **makuvaihtoehto**.

KTA 618, Sanomalehti Karjalainen 15.6.2000:

”Kevytsavukkeet kielletään. Uusi tupakkadirektiivi läpi parlamentissa”

Asiamies Mörsky sanoi saman kuin Satakunnan Kansassa. Haastateltavana ollut Suomen Tupakka - BAT Nordic Oy:n viestintäjohtaja Olli Ernvall kertoi:

”Kevyt- ja light -tuotteiden suosio on viime vuosina lisääntynyt. Yleinen suuntaus on ollut kevyempiin tuotteisiin. Niin kuin vähän kaikissa tuotteissa. Kuluttajat ovat pyrkineet **vähempi terva- ja nikotiinipitoisiin savukkeisiin**.”

Kevyttuotteiden suosio oli lisääntynyt, mutta tupakkateollisuus joutui luopumaan kevytmarkkinoinnista 30.9.2002.

Liite 11. Keveyteen viittaavat nimitykset ja harhaanjohtavat pitoisuusmerkinnät mahtuivat hyvin pakkauksiin. Pakkausten eri pinnoille sijoitettiin näkyvin kirjaimin tuotenimet ”kevyt”, ”light”, ”erittäin kevyt”, ”extra light”, ”ultra light”, ”mieto”, ”mild”, ”extra mild”, ”vähätervainen”, ”low tar” ja ”low nicotine”. Lisäksi savukerasioihin, yleensä niiden kylkiin merkittiin alhaiset haitta-ainepitoisuudet ”tervaa vain n. 14,5 mg/savuke ja nikotiinia n. 0,8 mg/savuke”.

Tupakkatuotteet olivat vähittäismyymälöissä näkyvästi esillä. Ne oli yleensä sijoitettu erillisiin telineisiin ihmisten silmien korkeudelle. Tupakkayhtiöiden myyntiedustajat kiersivät myymälöissä tuomassa uusia tuotteita ja asettelemassa tuotteet hyvin nähtäville. Tällä tavoin markkinointi kohdistui kaikkiin tupakoitsijoihin - 1.200.000 ihmiseen – eikä vain kevytsavukkeiden polttajiin. Kevytsavukkeiden osuus kaikista tupakkatuotteista oli vain runsaat 10 % mainoskiellon tultua voimaan, mutta osuus lähti hyvään nousuun rasiemarkkinoinnin avulla.

Liite 12. Tämän lainmuutoksen perustana olivat hallituksen esitykset 180/2009 ja 105/2011. Niitä on syytä selostaa, koska ne valaisevat kevytsavukkeiden markkinointia vuosina 1972 – 2002 ja erityisesti vuosina 1978 – 2002.

”Tupakkapakkausten suunnittelu ja niiden näkyvä esilläpito ovat olleet merkittävä keino, jonka kautta erityisesti uusiin tupakoitsijoihin on pyritty vaikuttamaan, vaikka tupakan mainontakielto on ollut voimassa jo vuodesta 1977.”

”Vaikka pakkauksen tarkoituksena on alun perin ollut suojata tuotetta, se on nykyään yhä tärkeämpi **viestinnän väline**. - - Lainsäädännössä tuotteiden pakkausten katsotaan olevan osa tuotteen markkinointia. Kuluttaja-asiamiehen käytännön mukaan **pakkaus voi toimia sekä mainosvälineenä että itse mainoksena**.”

”Tupakkatuotteita pidetään myyntipaikoissa yleisesti **näkyvämmiin esillä** kuin muita kulutushyödykkeitä. - - Tupakkatuotteiden laaja ja näkyvä esilläpito sekä läsnäolo **päivittäistavarakaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla** on myös käsitteellisesti ristiriidassa voimassa olevien mainonta- ja myyninedistämiskieltojen kanssa. Tupakkamainontadirektiivin mukaan ”mainonnalla” tarkoitetaan kaikenlaista kaupallista viestintää, jonka tavoitteena taikka suorana tai epäsuorana vaikutuksena on tupakkatuotteen myynnin edistäminen. Kaupallisen viestinnän määritelmä puolestaan vastaa asiasisällöltään Suomessa vakiintuneesti käytettyä markkinoinnin käsitettä. Näin ollen esimerkiksi kaikki sellaiset tupakan markkinointiin liittyvät toimet, joilla **pakkaus** kuvataan ostajalle mahdollisimman houkuttelevana, voidaan perustellusti rinnastaa tupakan mainontaan.”

Liite 13. Liitteessä 6 siteerataan myös lausuntoa, jonka TTY antoi 13.3.1976 sosiaali- ja terveysministeriölle. TTY:n mukaan koneellisesti mitatut pitoisuusarvot johtivat kuluttajia harhaan, koska yksilöllisellä tupakointitavalla oli todettu olevan suurin merkitys **tupakoitsijan saamiin terva-, nikotiini- ja hiilimonoksidimääriin**.

Eivät tupakkayhtiöt kuitenkaan piitanneet tupakoitsijoiden terveydestä. SUUR SEURA -lehdessä oli 2.8.1976 seuraava koko sivun värikäs Form-mainos:

”Ihmiset, jotka haluavat vähemmän **tervaa ja nikotiinia**, ovat valinneet Formin.

”Formissa on vähemmän **tervaa ja nikotiinia**. Polta savuketta, jossa on **vähemmän tervaa ja nikotiinia**. Laboratoriokokeet osoittavat, että Formissa on vähemmän **tervaa ja nikotiinia**. Tervaa vain n. 14,8 mg/savuke ja nikotiinia n. 0,8 mg/savuke. Mitattu Amer-Tupakka Oy:n laboratoriossa marras-helmikuussa Coresta-menetelmän mukaan. Formin polttajat pitävät sen makua miellyttävänä ja monet ovat todenneet Formin ärsyttävän kieltä ja kurkkua vähemmän kuin muut savukkeet.”

”Formista tietää, mitä polttaa.

Huumorintajuinen, itsenäinen tyttö, joka ottaa liikunnasta irti tavallista enemmän. Viihtyy luonnossa ja pyöräilee lomalla muutkin kuin kauppareissut.

Yritti tupakkalakkoa ja siirtyi vähätervaiseen Formiin.

”Miksi valitsit Formin?

Pienempi terva- ja nikotiinipitoisuus vaikutti. Siitähän on julkaistu luotettavat luvut.”

Form oli Amer Oy:n ensimmäinen kevytsavuke. Muita Amer Oy:n kevytsavukkeita olivat Belmont, Marlboro ja Partner. Suomen Tupakka – BAT Finland Oy:n kevytsavukkeita olivat, Pall Mall ja Barclay. Rettig Oy:n merkkejä olivat Kent, Kevytsavuke 5, Kevytsavuke 3, Ultra Kevyt 1, Colt Lights, Colt Ultra ja KEVYTMENTHOL.

Liite 14. Hovioikeuden tuomiot jatkuvat:

Apu -lehdessä vuonna 1975 julkaistun mainoksen (kirjallinen todiste KT 46) mukaan 'Belmont on kansainvälistä makua. **Puhtaamman tupakoinnin puolesta**'.

Hovioikeus on selostanut tätäkin mainosta puutteellisesti ja jättänyt pois olennaiset osat. Mainoksessa sanotaan:

”Nyky savuke on Belmont. Nykyaikaisen savukkeen tulee sisältää **vähän tervaa ja nikotiinia**, mutta sen tulee myös antaa hyvän tupakan täysi maku. Valtion Teknillisen Tutkimuskeskuksen puolueettoman tutkimuksen mukaan Belmont sisältää **vähiten tervaa** Suomessa myytävistä savukkeista.

NYKYSAVUKKEEN SELOSTE

Vähiten tervaa

Valtion Teknillisen Tutkimuskeskuksen puolueettoman tutkimuksen mukaan Belmont sisältää **vähiten tervaa** Suomessa myytävistä savukkeista.

Tutkimalla ja valitsemalla juuri oikeat kasvin lehdet pystyttiin **terva- ja nikotiinipitoisuutta** alentamaan vaikuttamatta sekoituksen täyteen makuun.”

Liite 15. Hovioikeus mainitsee kaikkiaan 19 kirjallista todistetta Barclay-mainoksista ja siteeraa niistä kolmea. Muista todisteista voidaan todeta seuraava.

KTA 637, Suomen Tupakka – BAT Nordic Oy:n vuoden 1983 toimintakertomus:

”Savukkeiden jako keveisiin ja vahvoihin perustuu **terveellisyysluokitukseen**.”

KTA 629, Suomen Tupakkalehti 2/1993:

”Vallankumouksellinen Barclay merkitsee polttajalle **vähäisillä pitoisuuksilla** saatavaa täyteläistä tupakkanautintoa.”

KTA 653, Highlights-lehti 1/1997:

”KEVEYS VALTAA ALAA

Kuluttajat valitsevat nykyään yhä useammin kevyemmän vaihtoehdon, olivatpa kyseessä sitten **elintarvikkeet tai savukkeet**. Kevyttuotteita on lisätty jo lähes kaikkien elintarvike- ja juomaryhmien tuotevalikoimiin. Markkinoille on 70- ja 80-lukujen taitteesta alkaen ilmestynyt **kevyempiä vaihtoehtoja**, sillä esimerkiksi ruokailutottumukset ovat selvästi siirtyneet **vähärasvaisempiin ja kolesterolittomiin tuotteisiin**. Myös virvoitusjuomissa ja oluissa on nykyään perustuotteiden rinnalla kevyempi, **kaloriton** tuote.

Kuluttajiin mieltymys kevyttuotteisiin näkyy trendinä myös maailman savukemarkkinoilla ja erityisesti Suomessa.

Barclay **ULTRA LOW TAR**”

Yhteistä kaikille näille mainoksille oli räikeä harhaanjohtavuus. Suomen Tupakka – BAT Nordic Oy mainosti Barclayta keveänä, korosti Actron-suodattimen vallankumouksellisuutta, ilmoitti kuluttajille vain polttokoneen mittaamat alhaiset **terva-, häkä- ja nikotiinipitoisuudet**, ei varoittanut kompensatiosta eikä ylipäänsä maininnut mitään tämän tuotteen tappavuudesta. Mainokset ovat markkinoinnin parhaiden ammattilaisten laatimia, niillä on yksinomaan kaupalliset päämäärät, ihmisten henki ja terveys eivät ole saaneet minkäänlaista merkitystä.

Liite 16. Esite ”VÄITTEITÄ JA VASTAUKSIA TUPAKASTA JA TUPAKOINNISTA”. Esitteestä otettiin 3.050 kappaleen painos ja se jaettiin tupakkateollisuuden edustajille markkinointitarkoituksessa. Tupakkateollisuus oli vuonna 1986 ottanut käyttöön väitteen, että kevytsavukkeet tarjosivat vain **makuvaihtoehdon**, ja pysyi tässä väitteessään vielä 1990-luvun alussa. Tässä suhteessa oli epäjohdonmukaista, että teollisuus markkinoi kevytsavukkeita vähätervaisina aina vuoteen 2002 saakka. Niistä ihmisistä, joille esite jaettiin, suurin osa oli tupakoitsijoita. Murhayritys ja muut rikokset kohdistuivat välittömästi lähes kolmeen tuhanteen tupakoitsijaan.

Liite 17. Edellä mainittujen rikosten perustana on se reaali maailman tosiasia, että savukkeet aiheuttavat hengenvaarallisia tauteja. Oikeudenkäymiskaaren 17:5:n mukaan tätä asiaa ei tarvitse erikseen näyttää toteen, koska kyseessä on yleisesti tunnettu seikka.

Rikoslain soveltamisen pohjaksi voidaan ottaa useitakin faktoja. Kevytsavukkeiden polttajia oli vuosina 1972 – 2002 noin 600.000 ja on varmaa, että suurin osa heistä sai tupakansavun myrkyistä vakavia terveyshaittoja. On myös varmaa, että kevytsavukkeet tappoivat ihmisiä. Savukkeet aiheuttivat Suomessa vuosina 1972 – 2002 noin 5.000 kuolemaa vuodessa eli yhteensä runsaat 150.000 kuolemaa. On varmaa, että kevytsavukkeet tappoivat ainakin 60.000 ihmistä. Nämä ovat yleisesti tunnettuja seikkoja ja erityisen hyvin niistä ovat olleet perillä tupakkateollisuuden edustajat.

Liite 18. Tupakkayhtiöissä on hyvin kyetty arvioimaan kunkin harhautuksen teho. Arviointi on perustunut muun muassa yhtiöiden teettämiin kuluttajatutkimuksiin ja yhtiöiden lehdistöseurantaan, jossa on tarkkailtu erityisesti tupakoitsijoiden mielipiteitä. Amer ja BAT Finland ovat vuosikymmenestä toiseen seuranneet asiakkaidensa mielipiteitä ja antaneet ihmisten pysyä väärin luulojen vallassa. Se seikka, että väärät luulot ovat johtaneet useiden ihmisten kuolemaan, ei ole vaikuttanut millään tavoin tupakkayhtiöiden menettelyyn; yhtiöt eivät milloinkaan oikaisseet väärää käsityksiä eivätkä varoittaneet ihmisiä.

Arvioitaessa täytettyjä törkeitä pahoinpitelyitä ja täytettyjä murhia on edellä olevista luvuista vähennettävä ne, jotka ilman kevytsavukeharhautusta olisivat **jatkaneet** tavallisten savukkeiden polttamista. Kun tavalliset savukkeet ja kevytsavukkeet olivat yhtä haitallisia, kevytsavukkeisiin siirtyminen oli siinä mielessä yhdentekevää. Tämän mukaan osaan kevytsavukkeiden polttajista kohdistuivat vain törkeä terveyden vaarantamien, törkeän pahoinpitelyn yritys ja murhayritys. Täytettyjä törkeitä pahoinpitelyitä ja murhia kevytsavukeharhautus on aiheuttanut silloin, kun tupakoitsija on siirtynyt kevytsavukkeisiin **lopettamisen sijasta** tai kun hän on **lisännyt** polttamiensa savukkeiden määrää. On itsestään selvää, että tällaisiakin ihmisiä on ollut suuri määrä.

Liite 19. Suomen savukemarkkinat olivat vuosina 1972 – 2002 kolmen tupakkayhtiön hallinnassa. Suurin yhtiöistä oli Amer-Tupakka, joka toimi vuosina 1950 – 2004. Amer-Tupakka oli tupakkakonserni Philip Morrisin lisenssinsaaja. Vuonna 2004 Amer myi tupakkasektorinsa Philip Morrisille, joka jatkaa sitä nimellä Philip Morris Finland.

Toinen Suomen tupakkayhtiöistä, BAT Finland Oy, jatkaa yhä toimintaansa. Yhtiön nimi oli vuosina 1932 – 1992 Suomen Tupakka ja siitä eteenpäin BAT Finland, BAT Nordic ja taas BAT Finland. Tämä yhtiö on alusta saakka ollut British American Tobacco Companyn (BATCO) tytäryhtiö. BATCO:n Yhdysvalloissa toimiva tytäryhtiö on ollut Brown & Williamsson, jonka merkki oli muun muassa Barclay. Suomessa Barclayta valmisti ja myi lisenssisopimuksen nojalla BAT Finland.

Kolmas Suomen tupakkayhtiöistä oli Rettig Oy, joka oli aloittanut savuketuotannon jo 1800-luvulla. Rettig oli R.J. Reynolds Tobacco Internationalin lisenssinsaaja ja yhteistyökumppani. Vuonna 1995 Rettig luopui tupakkaliiketoiminnastaan ja myi sen R.J. Reynoldsille. Reynoldsin tilalle tuli vuonna 1997 Altadis-niminen yhtiö, joka myi tupakkatoimintansa vuonna 1998 Imperial Tobacco Finland Oy:lle.

Tupakkayritysten yhteiselimenä Suomessa toimi vuosina 1967 – 1999 Tupakkatehtaiden Yhdistys ry ja vuodesta 1999 lähtien Tupakkateollisuusliitto ry. Näiden yhdistysten hallituksissa istuivat kaikkien kolmen tupakkayhtiön johtajat, jotka vuorottelivat yhdistysten puheenjohtajina. Tupakkateollisuuden johdon rikosvastuu koskee siten myös yhdistysten kautta tehtyjä rikoksia.

Liite 20. Kysymys tupakkateollisuuden edustajien henkilökohtaisesta vastuusta ei ollut esillä vuosien 2005 – 2010 oikeudenkäynnissä. Se jää esitutkinnassa selvitettäväksi. Vastuuhenkilöiden

määrä jäänee vähäiseksi. Suuri osa niistä, jotka toimivat tupakkateollisuuden johtoasemissa 1970- ja 1980-luvuilla, on varmaankin jo kuollut. Seuraavat henkilöt voisivat tulla kyseeseen.

Ekonomi **Jukka Ant-Wuorinen** oli Amer-Tupakan markkinointijohtaja 1.1.1983 – 18.12.1986 ja toimitusjohtaja 19.12.1986 – 26.3.2004. Ant-Wuorinen oli myös Tupakkatehtaiden Yhdistys ry:n hallituksen jäsen.

Filosofian tohtori **Lasse Lehtinen** oli Amerin palveluksessa viestinnän ja yhteiskuntasuhteiden johtajana 1.9.1990 – 31.5.1993, mutta hän aloitti työnsä jo keväällä 1990 ja jatkoi sitä vielä 1990-luvun lopussa ja 2000-luvullakin. Tietävästi Lehtinen oli Amer Oy:n johtokunnan tai johtoryhmän jäsen. Lehtisestä käytettiin nimikettä ”Senior Vice President, Corporate Affairs.” Savumerkki-lehdessä 2/1993 mainitaan, että Lehtinen oli lupautunut Savumerkin toimittajaksi, vaikka hän oli jättänyt työnsä Amer-yhtymässä. Lasse Lehtinen osallistui useita kertoja myös Tupakkatehtaiden Yhdistys ry:n viestintävaliokunnan kokouksiin.

BAT Finland Oy:n toimitusjohtajina olivat merkonomi **Erkki Salo** ja ekonomi **Olli Gräsbeck** ja viestintäjohtajana ekonomi **Olli Ernvall**.

Ekonomi **Satu Kaarenoja** oli BAT Finlandin tiedotus- ja PR-päällikkö ja Tupakanlehden päätoimittaja vuodesta 1974 sekä Suomen Tupakkalehden ja Tupakanlehden toimitussihteeri vuodesta 1977. Satu Kaarenoja toimi BAT Finlandin Pr-johtajana vuosina 1975 – 1995. Hän oli BAT Finlandin johtoryhmän ja PR-toimikunnan jäsen vuodesta 1982. Kaarenoja erosi BAT Finlandin palveluksesta vuonna 1995. Kaarenoja osallistui myös Tupakkatehtaiden Yhdistys ry:n toimintaan. Hän oli TTY:n viestintävaliokunnan puheenjohtaja. Kaarenoja johti Barclay-savukkeiden markkinointia ja hoiti edellä mainitun vuoden 1989 markkinointiesitteen laatimisesta, painattamisesta ja jakelusta. Lisäksi hän antoi kuluttajille puhelinneuvontaa savukkeiden vaarattomuudesta ja johti tehdaskäyntejä, joissa niin ikään vakuutteli savukkeiden turvallisuutta.

Rettig Oy:n toimitusjohtajana oli **Thor-Björn Lundqvist** ainakin 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa. Varatuomari **Finn Berg** oli Rettig Oy:n hallinnollinen johtaja 1.6.1976 lähtien ja Tupakkatehtaiden Yhdistys ry:n hallituksen jäsen vuodesta 1979. Vuosina 1984 – 1985 Berg osallistui neuvotteluihin, joissa tupakkayhtiöt painostivat lääkintöhallituksen luopumaan suunnittelemaansa keuhkosityöväaroituksesta.

Tupakkateollisuusliitto ry:n asiamiehenä oli vuosina 1999 - 2009 varatuomari **Asta Mörsky** (vuoteen 2000 Laukkanen).

Liite 21. Tutkintapyyntöön ovat laatineet ja tarkastaneet muun muassa siviilioikeuden, kauppaoikeuden ja rikosoikeuden professorit, kansanterveysjärjestöjen edustajat, tupakkalain valvontaviranomaiset ja kuluttajansuojan ammattilaiset. Tutkintapyyntöön on tiivistetty kuvaus erittäin laajasta tapahtumainkulusta 30 vuoden aikana. Tutkintapyyntöön perustana on yli 29 vuoden kokemus tupakkakysymysten käsittelystä Suomen oikeuslaitoksessa. Ensimmäinen tuotevastuukanne Suomessa alkoi Helsingin raastuvanoikeudessa 2.5.1988.

Liite 22. Viranomaisten olisi perehdyttävä tupakkalainsäädännön valmisteluun, sisältöön ja muutoksiin, tupakkateollisuuden organisaatioihin ja kansainvälisiin kytköksiin, lääketieteeseen, aikaisemmin käytyihin oikeusprosesseihin, tuotevastuuseen, kuluttajansuojalainsäädännön kehitykseen ja kuluttajansuojaa koskevaan oikeuskäytäntöön.

Tehtävä ei olisi rikostutkijoille mahdoton. Tupakkajuridiikkaa on käsitelty laajasti Suomen oikeuslaitoksessa. Viranomaiset pääsisivät jo pitkälle perehtymällä hovioikeuden vuoden 2010 tuomioihin kokonaisuudessaan ja sitten vuosien 2005 – 2010 oikeudenkäynnin koko aineistoon. Seuraavaksi olisi sopiva tutustua vuosien 1988 – 2001 oikeudenkäynnin aineistoon. Tässä ensimmäisessä tuotevastuujutussa käsiteltiin myös rikosoikeutta. Rikosoikeuden professori P.O. Träskman antoi jo vuonna 1989 lausunnon, jonka mukaan tupakkayhtiöt syyllistyivät kantajaa kohtaan törkeään pahoinpitelyyn laskemalla liikkeelle tappavia tuotteita ja salaamalla kuluttajilta hengenvaaran. Pöytäkirjoissa on sen jälkeen muun muassa rikosoikeuden professori Eero Backmanin seikkaperäinen lausunto, jossa otetaan sama kanta. Näiden kahden laajan oikeusjutun nojalla poliisin ja syyttäjän asiantuntemus kasvaisi huomattavasti. Esitutkinnassa ei tarvitsisi lähteä tyhjältä pöydältä.

Oikeudenkäyntien ulkopuolella useat viranomaiset ovat vuodesta 1978 lähtien puuttuneet tupakkayhtiöiden menettelyyn. Tämä on koskenut muun muassa savukerasioihin merkittyjen lääkintöhallituksen varoitusten pimittämistä ja häivyttämistä. Yhtiöt ovat painattaneet varoituksen kullavärisenä keltaiselle pohjalle, ohuella harmaalla harmaalle pohjalle, alittaneet varoituksille säädetyin koon 2 – 3 millimetrillä, sijoittaneet varoituksen rasian alapinnalle, laatineet varoituksen niin, että se on poistunut rasiaa avattaessa, laatineet varoituksen kirjaimet epäselvinä jne. Lääkintöhallitus joutui jatkuvasti kieltämään tällaisen markkinoinnin.

Lääkintöhallituksen ohella tupakkayhtiöiden lainvastaiseen menettelyyn ovat puuttuneet sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, sosiaali- ja terveyshallitus, oikeusministeriö, terveydenhuollon oikeusturvakeskus, kuluttaja-asiamies ja kuluttajavalituslautakunta. Nämä viranomaiset ovat antaneet yhtiöille erinäisiä kieltoja, asettaneet uhkasakkoja, tehneet rikosilmoituksia ym.

Esitutkintaviranomaiset voisivat aloittaa työnsä perehtymällä teoksiin *Matti Rimpelä*, *Tupakka, 1972*, *Heikki Hiilamo*, *Kieltämisen ammattilaiset, 2001*, *Heikki Hiilamo*, *Valheen mesenaatit, 2004*, *Heikki Hiilamo*, *Maailma tupakkayhtiöiden vallassa, 2017*, *Erkki Aurejärvi*, *Erään murhan anatomia, 2004*, *Erkki Aurejärvi*, *Tupakkateollisuuden kuolemankauppiat, 2012* ja *Michael Saarikoski – Jarmo Ellonen*, *Kevytsavukeoikeudenkäynti Suomessa 2005 – 2010, 2012*.

Rikostutkijat eivät joutuisi jäämään työssään yksin. Jos esitutkinta aloitettaisiin, allekirjoittanut Erkki Aurejärvi ja joukko muita asiaa tuntevia juristeja voisi tulla mukaan muutamien asianomistajien edustajina. Silloin tutkijat saisivat heti käyttöönsä kaiken tarvittavan aineiston ja osaamisen. Esitutkinta olisi työläs, mutta näin suoritettuna ei kovin laaja. Rikossyytteet eivät sinänsä vaatisi juuri enempää näyttöä kuin edeltä ilmenee; viranomaisten olisi vain varmistettava, että edellä oleva esitys pitää paikkansa.